

Richterek, Oldřich

A.P. Čechov očima mladých badatelů

Opera Slavica. 2011, vol. 21, iss. 3, pp. 55-57

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117370>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pohled na pozitivismus vede Franka k zvýrazňování žánrů a takové struktury kritikovy práce, která umožňuje integraci psychologizujících a filozofujících přístupů.

Summa summarum: Hnatjukova kniha je jistě významná především pro ukrajinskou, ukrajinskou literární vědu a mezinárodní frankologii, ale, jak ukázáno výše, i pro literární vědu a kritiku obecně a pro literární komparatistiku a genologii; současně je významná svými přesahy multikulturními i pro kulturologii a areálová studia.

Ivo Pospíšil

A. P. Čechov očima mladých badatelů

Nedlouho před významným čechovovským jubileem (29. 1. 2010 uplynulo 150 let od spisovatelova narození) vyšel už v pořadí šestý sborník statí, věnovaný autorovu literárnímu odkazu, nazíranému prizmatem nastupující badatelské generace (především aspirantů, tj. doktorandů, stážístů a studentů) a napovídající potenciálně možné posuny v přístupu, recepci a interpretaci uměleckého stylu i sémantiky jeho próz i dramát.¹

Třebaže na straně jedné můžeme tuto skutečnost ještě považovat za součást jubilejních návratů k autorovu uměleckému i lidskému odkazu (nejen v samotné Ruské federaci byla totiž v této souvislosti organizována celá řada vědeckých konferencí, divadelních představení a publikačních počínů), nemůžeme přehlednout, že zmíněná kniha překračuje rámec tradičně pojmávané sborníku statí, který je u nás v současnosti poněkud univerzálně mechanicky eliminován ze sféry vědecké činnosti.² Sympatické je i mezinárodní zastoupení autorů jednotlivých statí (převládají samozřejmě mladí badatelé z Ruské federace, nicméně najdeme mezi nimi i autory z USA, SRN, Švédska, Rakouska, Bulharska a Maďarska – povětšinou stážístů filologických pracovišť MGU v Moskvě).

Ve shrnujícím pohledu bych u posuzovaného svazku, věnovaného mj. přístupům ke svébytné poetice Čechovových povídek a dramát, která vytváří distinktivní znaky jeho individuálního stylu, vyzvedl zejména hledání a identifikaci překvapivé schopnosti tohoto ruského autora oslovovat čtenáře i diváky na prahu 21. století. Publikace je tedy odrazem živé mezigenerační konfrontace názorů a diskuse: kromě toho, že dává mladým adeptům literární vědy možnost se vyslovit (především v oblasti komparatistiky, interpretace, mezikulturních vztahů a světového literárního vývoje), poskytuje jim i prostor k získávání zkušeností při prezentaci vlastních názorů a výsledků svého bádání.

Z pestré palety témat, která mladé badatele oslovují, bych ilustrativně připomenul alespoň následující:

¹ Ахметшин, Руслан Борисович (редактор). *Молодые исследователи Чехова*. (Материалы международной научно-практической конференции – Москва, май 2008.) Москва: «Издательство Мелихово», 2009. Předcházející sborníky se stejným názvem vyšly v letech 1993, 1996, 1998, 2001 a 2005.

² Soubor – nezřídka i konfrontačně laděných – stanovisek, názorů či tezí však nemusí být jen účelově vytvořeným svazkem jinak nepublikovatelných statí, ale může se stát i zrcadlem tvůrčí a kompetentní výměny názorů nebo prezentace nových postřehů. Při odpovědném přístupu recenzentů v průběhu ediční přípravy knižního vydání může pak i „sborník statí“ nesporně obohatit diskusi a rovněž z ní plynoucí závěry k pojednávání problematice.

- Hledání spojitostí mezi tzv. «малой прессой» Čechovova „humoristického“ a vyzrálého tvůrčího období, tzn. spojitostí, které byly v dřívějších generalizujících pohledech na tohoto autora poněkud podceňovány³, přičemž právě v nich můžeme odhalovat embryonální stigmata budoucího svěbytného stylu autorových próz. V této souvislosti může mj. zaujmout i připomenutí prozíravého postřehu A. S. Suvorina – známého ruského žurnalisty, divadelního kritika, dramaturga i vydavatele, jenž se zastal Čechova po fiasku premiér jeho raných dramát (*Ivanov*, *Racek*); obě „raná“ dramata jsou totiž bezproblémově inscenována soudobými režiséry na řadě divadelních scén ve světě.
- Jen zdánlivě tradiční analýza i interpretace Čechovovy svěbytného lexika⁴.
- Dříve schématicky opomíjené (případně simplifikovaně interpretované) náboženské motivy ve spisovatelově tvorbě.
- Mnohostranně nazíraná problematika jinokulturních překladů a recepce autorových próz i dramát (například v relaci s ambivalentně vícevrstevnatým dialogem postav v čechovovském lyricko-psychologickém dramatu a v relaci s aktuální „komunikativností“ sémantického prostoru tohoto dramatu se současným diváckým kontextem; nebo komunikace sémantiky antroponym, různých reminiscencí či jiných čechovovsky svěbytných detailů v těchto dramatech s potenciálním jinokulturním divákem aj.).
- Specifika kompozice Čechovových próz, zejména jejich metaforických komponentů, svěbytnosti vzájemných vztahů názvů těchto próz a jejich samotného textu.
- Mýtus Moskvy v Čechovově díle (pochopitelně s prioritním akcentem na syžetovou linii a sémantický prostor dramatu *Tři sestry*).
- Obraz lékaře v Čechovově díle v relaci s jeho občanskou (lékařskou) a uměleckou (spisovatelskou) profesí.
- Problémy vzájemného vztahu epického a dramatického prostoru ve spisovatelově tvorbě.
- Souvztažnosti mezi obrazy sadu a parku (zejména v relaci se světoznámou autorovou povídkou *Černý mnich*, která dnes patří k jeho nejsledovanějším prózám ve světové literatuře).
- Téma promeškaného, zmařeného štěstí (упущенного счастья), tj. symptomatické (a stále aktuální) téma celé „čechovovské linie“ v ruské literatuře (vzpomeňme alespoň návaznosti prózy I. Bunina).

³ Na analogické postřehy překladatele L. Dvořáka, který uvedl do českého prostředí v novém „nasvícení“ některé rané autorovy povídky v knize ČECHOV, A. P.: *Podvodníci z nouze*. Praha: nakl. Dokořán, 2003, jsem už nejednou upozornil. Srov.: RICHTERK, O.: *A. P. Čechov v kontextu moderních českých překladů ruské literatury*. In: *Český překlad II (1945–2004)*. Ústav translatologie FF UK, Praha 2005, s. 98–105. Dobová ruská kritika 80. let 19. století měla „na mušce“ především Čechovovu sbírku «*В сумерках*» (*Za soumraku*).

⁴ Podobné výzkumy mají totiž v interpretačních přístupech ruské literární vědy své pevné místo a nezřídka nás překvapují až nebývale důvěrnou znalostí slovní zásoby, frekvence různých slovních druhů, tropů aj. v dílech mnohých autorů, vytvářející výchozí platformu k nadstavbovým strukturálním analýzám distinktivních znaků jejich poetiky.

- Analýza ontologických základů Čechovových hodnotových vztahů ke světu (například v relaci s jeho známou prózou *Ostrov Sachalin*).
- Epistolární motivy ve spisovatelově torbě ve vztahu k jeho biografii.
- Úloha času a rituálu v Čechovově díle.
- Hledání vztahů Čechovovy tvorby k uměleckému odkazu a tvorbě jiných autorů (A. A. Fet, I. A. Gončarov, A. N. Ostrovskij, M. Gorkij, A. Strindberg, V. Nabokov, D. Šostakovič aj).
- Čechov v soudobých filmových (případně televizních) adaptacích atd.

Ilustrativní ukázky témat, která v posuzovaném svazku můžeme najít (jejich zevrubnější analýza se neslučuje s malým prostorem informativní recenze), napovídá, že sborník *«Молодые исследователи Чехова»* může nepochybně zaujmout nejen relativně početnou komunitu čechovovských badatelů různých zemí, ale i odborníky zabývající se například problémy literární komparatistiky, strukturální analýzy literárních děl nebo generačních návratů k fundamentálním dílům světové literatury minulosti. V knize sice nenajdeme u nás dnes ediční normou obligatorně požadované abstrakty v angličtině, ale ruský napsané literárněvědné analýzy garantují nepochybně mnohem větší komunikativní nadnárodní dostupnost prezentovaných postřehů, názorů i badatelských závěrů než (bohužel!) například vysoce kvalitní práce s bystrostně českou problematikou, kterým ani anglický abstrakt výrazně nezvýší popularitou nad rámec nevelkého počtu zahraničních bohemistů, třebaže jejich přínos pro českou kulturu můžeme právem pokládat za unikátní. K pozitivním rysům sympatické knížky řadím i rejstřík jmen a názvů a speciální rejstřík čechovovských děl, které usnadňují dobrou orientaci v množství nabízejících se informací. Zájemcům o populární odkaz ruského klasika A. P. Čechova a o mnohá (výše naznačená) témata proto představený ruský sborník rád doporučuji.

Oldřich Richterek

Obecné a zvláštní, tradiční a inovační

Šuša, I.: Komparatistické a překladové aspekty v slovensko-talianskych medziliterárnych vzťahoch. Gli aspetti comparativi e di traduzione nei rapporti interletterari slovacco-italiani. Fakulta humanitných vied, UMB, Banská Bystrica 2011.

Banskobystrický literární vědec, brněnský doktor oboru literární komparatistika je již autorem řady časopiseckých i knižních publikací s jasně profilovanou orientací na slovensko-italský literární prostor. K tomu směřuje již jeho publikovaná doktorská disertace *Holokaust v talianskej a slovenskej memoárovej literatúre* (Brno 2009); dále je spoluautorem (spolu se svou manželkou Patrizií Prando) knihy *Občiansko-politická literatúra v súvislostiach (Počiatky talianskej a slovenskej občiansko-politickej literatúry)*. Fakulta humanitných vied a medzinárodných vzťahov, UMB 2010, viz naši rec. *Politika – politologie – literatura*, internetový lit. čas. *Proudy*, 2010, č. 3–4), monografie *Kultúrne paralely a diverzity vo filológii* (Banská Bystrica 2010), řady časopiseckých studií a řešitelem řady grantových projektů.

Přítomný svazek soustřeďuje několik studií, které vyšly dílem samostatně, dílem byly publikovány v jiných celcích. K nejdůležitějším patří nejen úvodní *K súčasnej talianskej a slovenskej literárnej komparatistike*, ale i klíčová studie genologicko-terminologická